

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

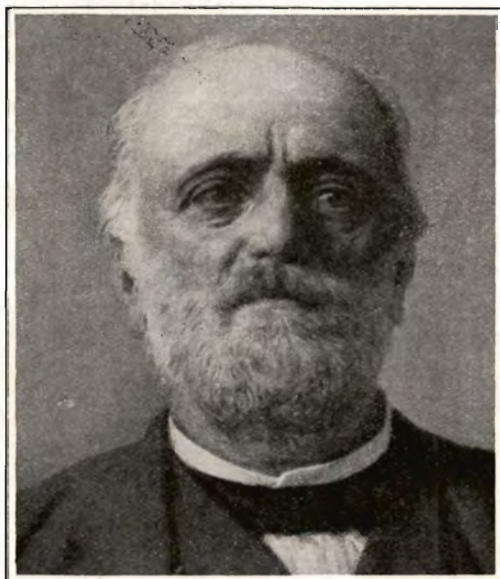
Nr. 13

15. Oktober

64. Aarg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1943

BOGEN OM DALGAS

Sekretær i Hedeselskabet Harald Skodshøj har nu skænket os den længe savnede Biografi af E. M. Dalgas.

Den smukke Bog paa 226 Sider er udsendt i den prisbillige Serie »Mænd, der byggede Danmark« og kan faas i enhver Boghandel for 5 Kroner.

HASSELBALCH

Aktieselskabet
CARLSBERG TEGLVÆRK

Middelgade 14, Randers — Telefon 1515

Carlsberg Teglværk: Randers 174

Faarup Teglværk: Faarup 10

**LEVERANDØRER TIL DE SAMV. PLANTNINGS-
FORENINGER OG HEDESELSKABET**

SKOVFRØKONTORET

JOHANNES RAFFN & SØN NORMASVEJ 21 · KØBENHAVN-VALBY · TELF. VALBY 2

**Leverer alle Arter Skovfrø efter forudgaaende Undersøgelse
ved Statsfrøkontrollen i København samt med nøje Angivelse
af Proveniens. — Prisliste sendes paa Forlangende.**

Frøavlscentret Hunsballe

Holstebro

Telefon 533

Frøavl
og Frøhandel

Spejlborgs Planteskole

Brønderslev

Telefon 382

Skov-,
Læ- og
Hækplanter

$\frac{1}{8}$ Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896

Telf. 94 Skive

Frøavl Frøhandel

**Hulkjærhus
Planteskole**

Rødkjærsbro

Telefon Ans 25

Planter til
Skove
Læhegn
Haver

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

— Grundlagt 1887 —

KOLDING

Telefon 43

**P. KRUSES
PLANTESKOLE**

- MUNDELSTRUP -

Telefon Tilst Nr. 7

**Skovplanter
Haveplanter**

Forlang Prisliste eller Tilbud

**Brostrøms
Planteskole**

VIBORG

ved C. Nielsen

Telefon 42

leverer alle

**Planter for Have,
Mark og Skov —**

*Haardføre og veldrevne
Arter for ethvert Formaal*

Forlang Tilbud
Vi garanterer Kvaliteten

**PALUDANS
PLANTESKOLE**

— KLARSKOV —

130 Tdr. Land.

Skovplanter,
Hæk- og Hegnsplanter,
Allétræer,
10 Millioner Prikleplanter.

Forlang Prisliste.

TELEFON KLARSKOV NR. 9.

Trifoliums Frø
giver stor Høst.

ANDELS-PENSIONSFORENINGEN

Vestre Boulevard 47. Tlf. C. 2728.

(Gensidigt Pensionsforsikringsselskab.)

København V.

Pensionsforsikringer, Liv-, Overlevelsels- og Børnerenter.

Tørvepresseren „RIMAS“

Model 1943 med mange nye forbedringer, uovertruffen i Produktionsevne og Driftssikkerhed.

Tørvevogne og Brædder, Ælteværker, Motorer og Traktorer, Generatorer til Dieselmotorer og Traktorer.

Forlang Referencer og Tilbud samt alle øvrige Oplysninger hos Deres Forhandler eller direkte hos

Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik A/s

Indgiv Deres Bestilling i god Tid.
Telf. Ringsted 48.

Dansk Andels-Ægeksport

Kgl. Hofleverandør
er Producenternes egen Forretning og yder derfor disse det fulde Udbytte.

Hovedkontor:
Akselborg,
København V.

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:
Nordjyllands
Kulkompagni
Nørresundby
Telefon 4227 - 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11.

Danatex Træfiberplader

100 % dansk - mod Kulde, Fugt og Lyd

AXEL PRIOR Akts.
Bredgade 33 - Centr. 23
KØBENHAVN K.

A/s L. HAMMERICH & CO.
Grønnegade 57-59 - Tlf. 7050
V. Ringgade - AARHUS

Hvorfor selv løbe Risikoen, naar vi overtager

Brandforsikring
Indbrudsforsikring
Vandskedeforsikring m. m.

◆ Forlang Tilbud paa alle Arter Forsikringer. ◆ Gratis Vejledning. ◆

A/8 **NORDISK BRANDFORSIKRING**
GRØNNINGEN 25 - KØBENHAVN

Dansk Landbrugs-
og Handelslaboratorium

ved R. KROGH

Odense - Telefon 1731 - 2 Lin.

SOPHUS BERENDSEN ^{A/S}

V. FARIMAGSGADE 41
KØBENHAVN V

KANNIKEGADE 18
AARHUS

ALT ENTREPRENØRMATERIEL

DAMP- OG DIESELLOKOMOTIVER
GRAVEMASKINER - TIPVOGNE - SPOR

LEVERANDØR TIL HEDESLSKABET

Villa for Direktør Johan Olsen, Esbjerg,
opført efter Tegning af Arkitekt Harald Peters, Esbjerg.
SKARREHAGE MOLERSTEN anvendt som varmetæt
Bagmur i Ydervæggene.

„Cimberia“

Tømmerhandel

Aktieselskab

AABENRAA

Trælast &

Bygningsartikler

Drænrør

Morsø Støbegods

Indhent Tilbud

Herning Hede-
& Discontobank.

10—12¹/₂. 2¹/₂—5.
Telefon 5, 273 og 720.

Hyggelig Underholdning

for hele Familien: Noveller, Romaner,
populære Artikler om Alverdens inter-
essanteste Emner, Humor, Knold og
Tot, Gyldenspjæt etc., Børnestof, Brev-
kasse, Husmodersider og meget mere —
gennemill. med moderne Fotografier og
farveprægtige Tegninger.

Husk hver Tirsdag
Danmarks førende Ugeblad

HJEMMET

HELLESENS SENIOR

er en stor, stærk, paalidelig Haandlygte

HELLESENS SENIOR

giver blændende Lys Aar efter Aar med

HELLESENS

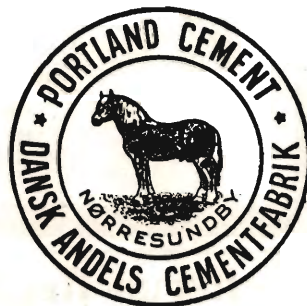
verdenskendte Tør-
element

HELLESENS SENIOR

I Regn og Blæst
uden at blinke

Absolut farefri i Ga-
rager, Stalde, Pak-
huse og i Hjemmet

Uundværlig i Jægerhytten

Varde Bank Esbjerg Afdeling

Kongensgade 62
og Fiskerihavnen

Andels-
Klædefabriken
Grindsted
Telefon 20

Klædevarer
Tæpper
Garn

Rødkjærsbro Cementwarefabrik
ved I. T. BIRK ∴ Telef. Rødkjærsbro 14

Fører kun \triangle mærkede Varer.
Alle Arter Betonvarer til Afvanding og Kloak føres.
FORLANG TILBUD

Stryg elektrisk

PETER HENRIKSEN

DUMPEN 12-14
Telefoner 1250 - 1251 - 1252
Omstilling til alle Afdelinger

VIBORG

FORHANDLER FOR GENERAL MOTOR
OLIE - AUTOGUMMI - AUTOMOBILER - ORIGINALE RESERVEDELE

Stort Automobil-Værksted med nye Specialværktøjer samt
stor Smøre- og Vaskehal

SPRIT

til teknisk Anvendelse.

Holbæk.
Tlf. 1213
(4 Lin.)

HOTACO

København.
Mitchellsgade 23.
Tlf. Centr. 13842
(2 Lin.)

Holbæk Tagpap- & Cementvarefabriker A/S.

Betonrør af enhver Art til Afvanding og Kloakeringer.
H. T. C.s specielle imprægnerede Rør til syreholdig Jordbund, anvendt af Hedeselskabet, Grundforbedringsudvalgene, Kommuner etc.
Leveres overalt. — Forlang Tilbud.

Ballerup Hegn

effektivt paa et 30 km langt
Hegn.

Jævnstrøm	Kr. 190,—
Universal	„ 230,—
Junior for Batt.	„ 139,—
Super -	„ 166,—
Senior -	„ 210,—

1 Aars Garanti, 14 Dages Prøvetid

Deres Leverandør har det.

Ellidshøj Kridt- & Kalkværk

v/ C. M. Christiansen, Aarhus
Tlf. Ellidshøj 4 og Aarhus 7312

Fabrikation af Jordbrugskalk
samt Foderkridtmel

Brug **RANDERS**
REB

Alle Hvededyrkere

afsvamper Saasæden mod
Stinkbrand og Fusariose.

Alle Rugdyrkere

bør være ligesaa paapasselige og afsvampe
Saasæden mod Stængelbrand og Fusariose.

Det danske
Afsvampningsmiddel

Sanagran

leveres baade til Tør-
og Vaadafsvampning.

Føres af vore Forhandlere over hele Landet.

Det danske Gødnings-Kompagni A/S

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF.

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 13

15. Oktober 1943

64. Aarg.

Indtrædende Medlemmer indtegnes hos Selskabets Forretningsførere. Medlemsbidraget er enten aarlig mindst 5 Kr. eller en Gang for alle mindst 100 Kr. Større Bidrag modtages gerne. Korrespondancer og Afhandlinger bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Tidsskriftet udgaar ca. 16 Gange aarligt og sendes uden Vederlag til Selskabets Medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Annoncepris 25 Øre pr. mm. Oplag 12,000 Eksemplarer.

Indhold: Dræning i Marsken. — En 50 Aars Mærkedag. — Litteratur: Om Spildevandsrensning. — Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed. — Usædvanligt Sitka-Læhegn. — Mindre Meddelelser. — Nye Plantagearealer.

Dræning i Marsken.

Der melder sig her mange særlige Problemer.

Naar man i Danmark taler om Marsk, tænker man i Almindelighed paa de ved Havets Hjælp dannede Klægenge langs Vestkysten fra Ho-Bugten til Landegrænsen Syd for Højer, selv om der ogsaa i andre Dele af Danmark findes noget lignende Saltvandsdannelser.

Marsken dannes ved Slamaflejring i naturlige eller kunstige Havbugter med meget grundt Vand, hvor Havvandet ved Flod staar stille saa længe, at en Aflejring kan finde Sted. Som alm. bekendt, er der Flod og Ebbe 2 Gange i Døgnet. Hver Gang Vandet ved Flod gaar op over den flade Forstrand, der ved Ebbe er tørlagt, aflejres et fint Lag Slam. Jo roligere Vandet stiger og falder, des større Betingelser er der for Slamaflejring.

Naturlige Havbugter giver derfor gode Muligheder for Marskdannelse, og de samme Betingelser opnaas ved kunstige Havbugter, der f. Eks. dannes ved Bygning af Dæmninger vinkelret paa Kysten, som det er sket ved Bygning af Dæmningen til Sild og til andre Øer Syd for Grænsen, og saaledes som det nu sker ved Bygning af Rømødæmningen ved Sønderjyllands Vestkyst. I saadanne Bugter foregaar Marskdannelse af sig selv, men i Reglen ret langsomt. Dannelsen kan fremskyndes meget væsentlig ved yderligere at danne Fanggaarde enten ved Bygning af saakaldte Laaninger (smaa Dæmninger) eller Sætning af Faskingærder paa en saadan Maade, at der derved dannes smaa Indelukker.

Et saadant Landvindingsarbejde har længe foregaaet ved Kysten

fra vor sydlige Landegæense til Holland; men her i Landet har der ikke i nævneværdig Grad været Interesse for dette Arbejde før i de seneste Aar. Kogsbestyrelsen for Ny Frederikskog ved Højer har for et Par Aar siden igangsat et prisværdigt Arbejde for at indvinde nyt Land fra Højer til Landegrænsen. Her har Kogen i de sidste Somre haft en Arbejdsstyrke paa 15—16 Mand igang med Grøbling (Gravning af smaa Render), Gravning af Samlekanaler, Bygning af Laaninger og Sætning af Faskingærder. De Resultater, der i den korte Tid er opnaaet, er af en saadan Karakter, at det tjener Kogsbestyrelsen til stor Ære og sikkert andre Steder langs Vestkysten vil blive efterfulgt af lignende Arbejder.

Smaa Forsøg i samme Retning har mange Steder været prøvet, men Resultatet har ikke været særlig lovende. Betingelserne har maa-ske ikke været saa gode; men navnlig har der ikke været gjort saa god en Indsats, som ved Ny Frederikskog.

Ved Rømødæmningen, der bl. a. bygges for at tjene som Basis for Landvindingsarbejde, er der af Staten ligeledes paabegyndt et lignende Arbejde, der imidlertid anlægges lidt anderledes, end det er anlagt Syd for Grænsen og ved Ny Frederikskog. Det kan blive interessant med Aarene at se, hvilken af de forskellige Fremgangsmaader, der betaler sig bedst.

Den Landvinding, der foregaar ved Marskdannelse ud for vore Kyster, er et meget interessant Kapitel. Der er ingen Tvivl om, at dette Arbejde vil fortsættes med forøget Kraft, og da særlig i Tilfælde af kommende stor Arbejdsløshed.

Den færdigdannede Marsk omgives, efter at den har naaet en vis Højde, af Diger, Havdigerne, der normalt kan modstaa de højeste Stormfloder. Disse inddigede Marskarealer er af meget forskellig Dyrkningsværdi, hvilken Værdi dog i det væsentligste afhænger af Arealets Grundforbedring, mere end af Arealets Bonitet. Marskens Bonitet er overalt god. Jordbunden varierer fra meget tæt, fed Klæg, saakaldt »Bindeklæg«, til stærkt sandblandet Klæg; for det hele gælder, at det har en stor Ydeevne under Forudsætning af, at Arealet faar den rette Behandling. Til den rette Behandling hører først og fremmest en passende Grundforbedring.

Til Trods for, at Klægen er meget næringsrig, herunder ret kalkholdig, navnlig for den nydannede Klægs Vedkommende, trænger Klægjorden til Kalktilførsel. Jo sværere Klægen er, des større Tilskud af Kalk betaler den for, og det er store Kvanta, der med Fordel kan anvendes. Betaler Marsken for en god Kalktilførsel, betaler den ikke mindre for en god Afvanding. Meget store Dele af Marsken er vandlidende dels paa Grund af manglende Hovedafvanding, og dels paa Grund af manglende Detailafvanding.

Til Græsning, men navnlig til Høslet, undlader man i mange Tilfælde Afvanding eller nøjes med en meget overfladisk Afvanding, det vil sige enten kun en Oprensning af Skelgrøfterne eller dette i Forbindelse med en Grøbling af Arealerne. Ønsker man en intensiv Udnyttelse bl. a. ved Dyrkning af vore almindelige Landbrug- og Industriplanter, kræves der en grundigere Detailafvanding ved Dræning.

I meget store Dele af Marskomraadet er Hovedafvandingen i en saadan Tilstand, at Dræning er uigennemførlig. Det eneste Omraade, hvor en rationel Dræning kan gennemføres i et nogenlunde Omfang, er i Marsken ved Tønder.

Som bekendt blev i Marsken ved Tønder i Aarene 1926—32 gennemført en ret omfattende Afvanding bestaaende i Inddæmning af de store Vandløb, der gennemløber Marsken, Gravning af et stort System af Afvandingskanaler og Bygning af Pumpeanlæg og Stemmeværker. Ved Gennemførelse af dette Projekt skabtes der gode Muligheder for Detailafvanding og derefter intensiv Udnyttelse af henved 10 000 ha lave Arealer, der i det allervæsentligste bestaar af Marskarealer. Forud for denne Afvanding kendtes Dræning saa godt som ikke i Marsken ved Tønder.

I Aarene siden Afvandingen er der af Hedeselskabets Kontor i Tønder arbejdet meget med Dræning i Tønder Marsken. Der er saaledes allerede ca. 10 Aar efter, at Afvandingen er bragt til Afslutning, udarbejdet Planer for Detailafvanding (væsentlig Dræning) af ca. 550 ha fordelt paa 113 Planer, af disse Planer er allerede gennemført 95 omfattende ca. 470 ha.

Mange Marskgaarde, der forud for 1932 ikke kendte Dræning, er nu i det væsentligste gennemdrænede.

Hovedafvandingen er, hvad Pumpeanlægene angaar, gennemført saaldes, at en god Dræning overalt i det inddigede og afvandede Areal kan gennemføres under Forudsætning af, at der pumpes til projekteret Vandstand i Kanalerne. Endnu er det imidlertid saaleles, at en stor Del af Marskbønderne ikke ønsker at dræne og derfor ikke ønsker Vandstanden sænket til Drændybde, tværtimod ønsker mange endnu at opstuve Vandet, saa Skelgrøfterne staar fulde af Vand fra 1. Maj til 1. November, tildels af Hensyn til, at den vandfyldte Grøft virker som et udmærket Hegn for Kreaturerne.

Mange af de Kanaler, der er projekteret som udprægede Afvandingskanaler, benyttes endnu om Sommeren som Bevandingskanaler og tjener som Hegn. Endvidere er nogle af de mindre Kanaler endnu ikke uddybede til den fulde projekterede Dybde. Under saadanne Forhold er det selvfølgelig vanskeligt at gennemføre gode Dræninger, idet man yderligere maa tage Hensyn til Jordens i mange Tilfælde vanskelige Gennemtrængelighed, Areallets ringe Fald og den meget vanskelige Adgang til letgennemtrængelig Dækkemateriale.

Til trods for disse vanskelige Forhold er der, som foran nævnt, gennemført et stort Antal Dræninger i dette Omraade.

Ved Gennemførelse af de Dræninger, vi i den forløbne Tid har medvirket ved, og ved enkelte af de af andre gennemførte Dræninger, har vi høstet visse Erfaringer. Da det imidlertid i det væsentligste er de sidste 4—5 Aar, vi har Erfaringer fra, idet Dræningen i Marsken først har taget rigtig Fart nogle Aar efter Afvandingen, og da de Aar, vi har Erfaringer fra, overvejende har været meget tørre Aar, kan der endnu ikke siges noget sikkert hverken om Drændybde, om Drænafasthed eller, om det kan gaa an under normale Forhold at have Afløbsgrøfterne fulde af Vand Sommeren igennem, saaledes som Tilfældet de fleste Steder har været i den forløbne Periode.

Vi var til at begynde med meget betænkelige ved at dræne til en Afløbsgrøft, der om Sommeren skulde staa fuld af Vand; men naar Ejeren gerne ønskede Dræningen udført under de givne Forhold, og vi ikke med Bestemthed vidste, at det var uforsvarligt, er vi gaaet med til at dræne under disse vanskelige Forhold.

Dræningssæsonen bliver meget kort, idet der ikke kan drænes, før Vandet lukkes ud først i November. Er Vejret derefter regnfuldt, bliver Efteraarsdræningen ikke til meget, idet det er meget forkasteligt at dræne, naar der er Fare for, at den fede Klæg slemmer ned omkring Rørene. Den egentlige Dræningssæson falder derfor for disse Arealers Vedkommende i Marts og April; da er Jorden blød og behagelig at grave i, Rønderne staa godt, og den opgravede Jord tørrer saa meget, at den ved Paafyldning af Rørene ikke falder for haardt sammen, men tværtimod kommer til at ligge i Knolde i Drængrofterne og i kommende Tider lettere lader Vandet faa Adgang til Rørene, end naar der drænes i en vaad Tid.

Med Hensyn til Drændybden er man endnu ikke helt klar over, hvilken Dybde, der er den bedste; men da vi har drænet med alle Dybder fra ca. 60—120 cm, kan der ved stadig Iagttagelse vel efterhaanden høstes værdifulde Erfaringer. Det er ikke for direkte at høste Erfaringer, man har drænet med saa forskellig Dybde, men da Marsken jo i det væsentligste er vandret, og der ofte er ret langt fra den yderste Ende af den yderste Sideledning til Hovedledningens Udmunding, kan den store Dybdeforskel fremkomme i en og samme Mark.

Hvad Drænafasthed angaar, gælder det samme, som gælder for Drændybde, at vi er standset ved en bestemt Afstand. Vi har drænet nogenlunde — som Ejeren har ønsket det — inden for det, som vi selv har anset for Ydergrænserne til begge Sider. Der er saaledes drænet med Afstande fra 10—25 m, dog væsentlig afpasset efter Dybden, idet vi, hvor det har knebet stærkt med Dybden, er gaaet ned til den mindste Afstand, og, hvor Dybden har været stor, er gaaet op til til-

svarende Dræafstand. Ved Bedømmelse af Afstanden er desuden Jordbunden taget i Betragtning. Den mere sandblandede Klæg er drænet til større Afstand end den renere, federe Klæg. Det er dog saaledes her, at flere Landmænd mener, at den federe Klæg godt kan drænes til samme Afstand, som den mere sandblandede, idet den fede Klæg slaar Revner, der virker vandledende, dette Spørgsmaal trænger dog, som saa mange andre, til nærmere Undersøgelse.

Med Hensyn til Faldet i Ledningerne har vi erfaret, at det er meget farligt i sandblandet Klæg at lægge Rørene med for lidt Fald, idet det meget fine Sand trænger ind i Rørene og lægger sig som Cement i Ledningerne. Til et mindre Fald end 1 : 300 maa man sikkert ikke gaa i sandblandet Klæg, selv om det med det ringe Fald, man arbejder med, i disse Lokalteter, er meget fristende. Hvad angaar Rørenes Dækning med et letgennemtrængeligt Lag, har vi høstet den Erfaring, at et godt Lag Halm er ubetinget bedre end intet, men andet Dækmateriale som Grus, Slagge m. v. har vi desværre ikke prøvet, idet vi ikke har kunnet formaa nogle af de Lodsejere, vi har drænet for, til at benytte et saadant Materiale, da det er saa vanskeligt tilgængeligt.

De Erfaringer, vi har høstet i de Aar, vi har drænet i Marsken ved Tønder, gaar ud paa, at Dræningen i Almindelighed har betalt sig ganske udmærket. Selv den ret svære Klæg har vist sig saa gennemtrængelig, at Dræningen har virket tilfredsstillende, særlig naar den er udført i en ikke alt for vaad Tid. Det gælder her, at Rørene selvfølgelig er dækket med Halm, og det øverste Muldlag er lagt nederst oven paa Halmen, selv om Afløbsgrøften om Sommeren har staaet tildels fuld af Vand. Hertil maa bemærkes, at Erfaringerne stammer fra tørre Somre med tørre Foraar.

Det vilde være ønskeligt, om der blev anlagt et rigtigt Dræningsforsøg, hvor bl. a. Dæk materialet blev prøvet. De Forsøg, der er anlagt i Højer og Ribe Marsken, kan vel give visse Fingerpeg, men der er specielle Spørgsmaal, som de ikke kan give Svar paa.

Indtil vi har gode Forsøgsresultater at bygge paa, maa vi rette os efter egne Erfaringer. Resultatet af disse er da indtil videre,

- at* Dræningen betaler sig udmærket, naar den bliver udført nogenlunde som paa alm. Lerjord,
- at* en Drænafstand paa 18—20 m og en Drændybde paa 80—110 cm under alm. Forhold i noget sandblandet Klæg tilsyneladende er passende, men at afvigende Afstande og Dybder kan forsvares, naar ikke den normale Dræning kan gennemføres,
- at* en Dækning af Drænrørene med et letgennemtrængeligt Materiale altid bør gennemføres og er absolut paakrævet, naar der drænes i en regnfuld Tid,

at den bedste Sæson for Dræning i Marsken er Marts—April Maa-
neder, og

at selv den ret svage Klæg lader sig dræne med stor Fordel, naar de
særlige Forhold, Tiden for Dræningens Udførelse, Dækkemate-
rialet o. l. tages i Betragtning.

Udbyttetal for Dræning og ikke Dræning har vi ikke direkte for
Tønder Marsken, men det er saaledes, at man uden egentlige Tal her
saavel som i andre Lokalteter kan se Forskel paa Afgrøderne. I Efter-
sommeren 1942 var jeg ude paa en større Marskgaard for at besigtige
et Areal, der ønskedes drænet, paa vor Tur rundt paa Markerne spurgte
Ejeren, der ledsagede mig, om jeg, ved at færdes paa de enkelte Mar-
ker, kunde udpege hvilke, der var drænet, og hvilke der ikke var det.
Som man vil huske var Eftersommeren 1942 meget regnfuld, det var
derfor let at udpege de drænedes Marker paa to Ting:

- 1) var disse Marker meget mere tørre og faste at gaa paa og
- 2) var Kornet fra de drænedes Marker saa meget tidligere modent, at
det var bjerget, forinden den voldsomme Regn satte ind.

Dræningen paa disse Arealer har saaledes faktisk betydet et Mer-
udbytte, der svarede til hele Avlen, idet de udrænedes Marker blev saa
sent modne, at Avlen i mange Tilfælde blev staaende og raadnede paa
Marken. Det er derfor intet Under, at Landmænd i Marsken, der har
set dette, ønsker at faa drænet.

De veldrænedes og merglede Marskjorder staar som Agerjord be-
tragtet fuldt paa Højde med Danmarks bedste Jord. Statens Marsk-
forsøg har, gennem de Aar, Forsøgsstationerne ved Ribe og Højer har
arbejdet, konstateret, at den svære Marsk, der er repræsenteret ved
Forsøgsstationen i Ribe, staar paa Højde med alm. god Lerjord, men
at den lettere Marsk ved Højer staar betydeligt over alm. Lerjord. Det
vil heraf fremgaa, at Marsken som Helhed repræsenterer meget bety-
delige Værdier for den danske Husholdning. Spørgsmaalet er blot at
faa disse Værdier frem og ind i Omsætningen. Som store Dele af Mar-
sken endnu ligger hen, repræsenterer den vel en Værdi, men ikke paa
langt nær den, den burde.

For vort Samfund er her store Opgaver at løse:

En fuldstændig Afvanding, bedre Jordfordeling, Bygning af Veje,
Ordning af Drikkevandsspørgsmaalet og Udstykning. Naar dette er
sket, bliver der Brug for den enkeltes Initiativ ved Detailafvanding,
Mergling og Læplantning. Dette gælder Arealerne inder for Digerne.
Uden for Digerne er der ogsaa rige Muligheder for et samfundsnyttigt
Landvindingsarbejde, saaledes som dette allerede er begyndt.

RECK

KEDLER OG STOKERE

J. Chr. Petersens Papirhandel

*„Høvelvingen“
ved Nikolaj Taarn
København K.*

*Hovedforhandler
af Statens Papir*

Hotel Herning.

Telf. 21-41.

▼
Byens første Hotel.

Nordjysk Andels- Fjerkræslagteri

RANDERS - Telf. 3053

**Producenternes
eget Slagteri**

Intet solidarisk Ansvar
Se efter vor Notering i
Dagbladene hver Mandag

Spedalsø

Cementvarefabrik.

R. Jensen. — Indeh. J. Jensen.
Tlf. 504. Horsens. Tlf. 504.

Imprægnerede Rør
efter Ingeniørfor-
eningens Normer.
Drænrør i forsk. Di-
mens. fra 10-50 cm.
— Brøndringe. —

FORLANG TILBUD.

Den er
virkelig god
Alfa
Kaffeerstatning
Luksus Kvalitet

-den skulde De prøve

**RATIN
RATININ**

**ROTTER
UDRYDDES
RATIONELT
MILK**

^A/_S FISKBÆK BRIKETFABRIK

BRUNKULSBRIKETTER & RENHARPEDE BRUNKUL

Kontor: Aarhus
Aaboulevarden 7
Telefon: 5710

Fabrik: Fiskbæk
pr. Herborg
Telefon: Herborg 12

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse,

Herning

Telf. 10 og 314

Østergade 6
Kontortid

10—12¹/₂, og 14¹/₂—17

Aktieselskabet

Vejle Bolte- & Møtrikfabrik.

Grundlagt 1899.

Telefoner 2120.

Telegr.-Adr.:
Boltefabriken.

Alle Slags Bolte Skruer,
og Skinnespiger.

Leverandør til
De danske Statsbaner.

Falcks Redningskorps Stationer

Hjælpen er gratis fra
Skagen til Gødser for
Abonnenter

FYENS LANDMANDSBANK ODENSE

Vestergade 33 - Telf. 46 (6 Lin.) - Statst. 36

Aaben 9¹/₂—12¹/₂ og 2—4

Udfører alle Bankforretninger

Lyskopi - Zinktryk

Aarhus Lys- &
Zinktrykanstalt

Frederiksalldé 60, Aarhus

Ægte VINTER-VIKKER

(vicia villosa)

kan nu leveres

Aktieselskabet

TRIFOLIUM

RANDERS - TLF. 2652

Alt ialt er Marsken et meget interessant Kapitel, som det vel nok er værd baade for den enkelte og for Samfundet at beskæftige sig med.

August 1943.

J. P. Knudsen.

En 50 Aars Mærkedag.

**Pens. Skovrider Chr. Christensen, Vorbasse,
kom til Hedeselskabet 1. November 1893.**

Den 1. November er det 50 Aar siden, pensioneret Skovrider *Christen Christensen*, Vorbasse, blev ansat ved Hedeselskabet som Assistent hos Skovrider J. C. Sørensen, der dengang boede paa Høllund Søgaard, som E. M. Dalgas' højt betroede Bestyrer og Medarbejder.

Chr. Christensen er født i Dallerup i Gjern Sogn den 17. Marts 1871, hvor hans Fader var Gaardejer. Det var egentlig noget af et Tilfælde, at han kom til Hedeselskabet, og det skyldtes i væsentlig Grad den kendte Dyrlæge Nielsen i Sorring. Denne havde en Broder, der var ansat ved Hedeselskabet, og ved at høre Dyrlægen fortælle om Broderens interessante Arbejde, blev Christensens Interesse vakt, saa Resultatet blev, at han skrev til Hedeselskabet i Aarhus, om han kunde komme ind paa Hedeselskabets Elevskole paa Birkebæk. Det gik forholdsvis let i Orden, og den 26. August 1891 mødte han paa Birkebæk for at eksamineres, inden han blev optaget paa Skolen. Eksaminationen klarede Christensen let, og det følgende Foraar, den 10. Marts 1892, begyndte han som Elev paa Birkebæk. Elevskolen varede fra Marts 1892 til November 1893. Det var ikke store Elevhold, som samledes paa Birkebæk; i de foregaaende Hold havde der kun været 2—3 Mand paa hvert Hold, og paa Christensens Hold var der kun 3 Elever, bl. a. Clemens Hansen, senere Plantør paa Bjørslev, nu Kløvermarkshuset i Herning, og en cand. phil. P. Lund. Paa et af de følgende var blandt andre nuværende pens. Forstassistent Fischer, Tarm.

Fra denne Tid bevarer Skovrider Christensen mange glade Minde. Der var nok at bestille, og der blev forlangt meget Arbejde af Eleverne, men Bekendtskabet med E. M. Dalgas og navnlig Skolens Leder, Christian Dalgas, var meget lærerigt. E. M. Dalgas kom meget hyppigt til Birkebæk og var uhyre interesseret i alt, hvad der skete

Skovrider
Chr. Christensen.

baade ude og inde. Det var Christensens Indtryk, at han altid var optaget af Planer og Forsøg, som han meget gerne drøftede. Noget af Christensens første Arbejde bestod saaledes i at hjælpe E. M. Dalgas med at plante en Række Frugttræer i Nørhaven. Det var ikke altid, at Forholdet mellem den gamle Dalgas og Sønnen Christian var lige godt,

Fra den ældste Beplantning i Slauggaard. fot. Skodshøj.

naar det drejede sig om faglige Problemer. Den gamle kunde saaledes skælde temmelig ubehersket ud, naar Sønnen havde lavet noget, han ikke syntes om. Det hændte saaledes engang, da Christian Dalgas som Forsøg havde ladet alle Aarsskuddene hugge af en Del Bjergfyrrer for at se, om det maaske kunde hjælpe Rødgranerne bedre i Gang. Iøvrigt lærte Christensen Christian Dalgas at kende som et usædvanligt Menneske, flittig og initiativrig. »Ja«, siger Christensen, »et bedre Menneske end Christian Dalgas har jeg ikke kendt«.

Som Eksempel paa E. M. Dalgas' mangeartede Interesser fortæller Chr. Christensen, hvorledes han en hel Dag maatte være Skriver for Dalgas. Det drejede sig om en lang og indgaaende Artikel om Renovationen i Aarhus, som Dalgas skulde have færdig. Og da den var færdig, maatte Chr. Christensen gaa ind til Posthuset i Herning med den, en Tur paa 13—14 km, men saa fik han ogsaa 4 Kr. for det ekstra Slid, og det var mange Penge dengang.

1. November 1893 blev Chr. Christensen efter at have afsluttet

Skolen paa Birkebæk ansat som Plantør paa Slauggaard, som Grosse-
rer W. Salomonsen i Foraaret 1893 havde købt for at oprette en Plan-
tage. Til Ejendommen hørte der ialt 670 Tdr. Land, hvoraf 300 Tdr.
Land var meget ringe Agerjord og Resten Hede. Christensens Opgave

Den nuværende Skovriderbolig i Slauggaard. fot. Skodshøj.

blev nu at sørge for Tilplantningen af hele dette store Areal. Det var ikke nogen stor Løn, der var Tale om, men derimod hørte der temmelig megen Tjenestejord til den gamle Gaard, saa det var ret gode Muligheder, han gik ind til. Ved Siden af Plantørgerningen blev Tjenestejorden dreven mønstergyldigt, og i en Del Aar dyrkede han endda 40 Tdr. Land, han havde lejet ved Siden af.

Chr. Christensens nærmeste Overordnede var Skovrider J. C. Sørensen paa Høilund Søgaard, som i 1881 var blevet udnævnt til Skovrider ved Hedeselskabet. Sørensen, der i 1881 var begyndt med at have 12—14 Plantager under sit Distrikt, var en usædvanlig virksom Mand, der forstod at faa noget udrettet. Han fik hurtigt Øjnene op for Christen Christensens store Arbejdskraft og gode Evner, og det blev efterhaanden en vid Arbejdsmark, de to Mænd færdedes over, og et udstrakt Net af Plantager og Smaaplantninger, der skød op i deres Fodspor. Da Christensen for et Par Aar siden gik af paa Grund af Alder, om-

fattede Distriktet, han i 1927 havde overtaget efter Sørensen, ialt 260 Plantager med et samlet Areal paa ca. 11 000 ha, fordelt i 15 Sogne i Ribe Amts østlige Del og 6 Sogne i Vejle Amts vestlige Del og en Del i Haderslev Amt.

1. Januar 1898 blev Chr. Christensen udnævnt til Assistent ved Hedeselskabet, men blev boende paa Slauggaard indtil 1924, da han flyttede til Vorbasse. Da Skovrider Sørensen tog sin Afsked i 1927, blev Christensen hans Efterfølger som Skovrider og flyttede ind paa Høllund Søgaard, hvor han boede til 1933, da Christian Dalgas flyttede fra Birkebæk til Høllund Søgaard, som han jo ejede. Christensen flyttede derpaa tilbage til Vorbasse, hvor han nu nyder sit Otium.

Det er en ejendommelig Oplevelse at høre den gamle Skovrider fortælle om Egnens rige Udvikling. Der er vel faa Steder i de jyske Hedeegne, hvor en saa storslaaet Ændring af et helt Landskabs Karakter og Udsende har fundet Sted. Som nævnt foran, findes der nu i Distriktet ca. 11 000 ha Plantage, som er anlagt ved Hedeselskabets Hjælp, men desuden er Egnen gennemtrukket af milelange Læhegn, der maa-ske mere end noget andet har bidraget til at forbedre Mulighederne for at drive Landbrug med godt Udbytte. Naar Skovrideren sammenligner før med nu, er det ikke for at tillægge sig selv nogen større Ære, men det er et Udtryk for Glæde over Udviklingen, en Udvikling, som enhver af de Ældre paa Egnen kan bedømme og tager Del i Glæden over.

Det er ad lange Veje i al Slags Vejr, Christensen har maattet færdes. Der har været trukket store Veksler paa hans Kræfter og Energi, men der er da ogsaa faa Mennesker, der er mere kendt og skattet end ham, og der er faa, der kender Egnens Historie og dens Mennesker bedre end han. En stor Indsats har han øvet i sin lange Livsgerning i Hedesagens Tjeneste. Smaaplantninger og levende Hegn og de uendelige Naaletræsplantager til alle Sider omkring Vorbasse er et stedse levende og talende Vidnesbyrd om en Manddomsgerning, der har baaret Frugt.

50-Aarsdagen for hans Ansættelse ved Hedeselskabet vil næppe faa Lov at gaa upaaagtet hen.

has.

Anvend Tørvestrøelse ved Dræning.

Paa Jorder med fintsandet Undergrund kan en Tilsanding af Drænrørene forebygges ved Anbringelse af et Lag Tørvestrøelse („Hundekød“) omkring Stødfugerne, ligesom Tørvestrøelse med Fordel benyttes ved Dræning i stiv Lerjord. Spørg Hedeselskabet.

TIL ALLE SLAGS
BYGNINGER

TAG- OG VÆGBEKLÆDNING

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG
SALGSKONTOR: KAMPMANNS-
GADE 2 - KØBENHAVN V.

Tegn Annonce i

Jydsk Telefonbog

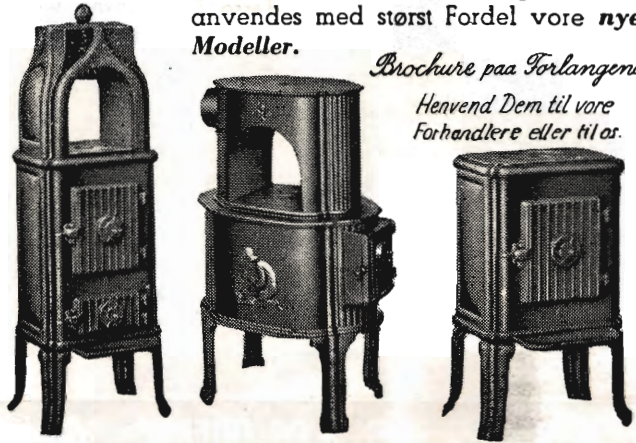
Jydsk Telefon-Aktieselskab
Aarhus

RIBE Brændeovne og Tørveovne

Til indenlandsk Brændsel og Briketter anvendes med størst Fordel vore nye Modeller.

Brochure paa Førlangende

Henvend Dem til vore
Forhandlere eller til os.

A/S RIBE JERNSTØBERI · RIBE
GRUNDLAGT 1848 · TELEFON 261 & 262

Δ/s Varde Staalværk, Varde.

||| 1. Kl. Staalstøbegods til Tip-
vognshjul, Bremseklodser og
andet Entreprenørmateriel. —

Ildbestandigt „Vardan“. — Manganstaal.

Stenvad Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad
Arnold Westmark

Alle Δ mærkede Rør føres
Altid leveringsdygtig

Aktieselskabet

Brødrene Brincker

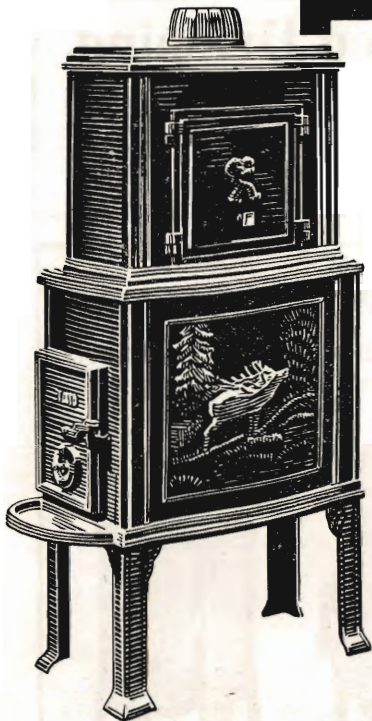
Greisdal Hammerværk pr. Vejle

Grundlagt 1867

Specialitet: Tørvegreb, Tørvespader, Drænværktøj,
Lyngleer.

Alle Slags Grebe, Forke, Spader, Roehakker,
Høstleer og Haveredskaber leveres med fuld
Garanti.

TASSO

BRÆNDEOVNE

Tasso Brændeovne leveres i flere forskellige Størrelser og Modeller. De er udsmykket med smukke Motiver og opfylder paa enhver Maade de Krav, der stilles til Brændeovne — ikke mindst ved at være meget økonomiske i Brug. — Vi har Forhandlere overalt!

A/S H. RASMUSSEN & CO. ODENSE Grundlagt 1856 TELEFON 59

Røde

Drænrør

fra 2" — 12" haves
altid paa Lager.
Forlang Tilbud.

„Sofientand“ Teglværk.

Telefon 10 Ulstrup.

Forlang

Gloria-Salt

— det rene Køkkensalt
i Pakker

A/S Christiansholms Fabriker

SKOVEJERE

Træart i enhver Sortering til Forarbejdning paa egne Anlæg. Spar Mellemandel, sælg direkte, vi køber Gran til Master, Tømmer, Kasetræ, Trældstræ, Eg, Bøg, Ask og Elm til ethvert Formaal.

Henvendelse enten til Hovedkontoret, Silkeborg, Telf. 424, eller
Bevtoft 50 — Vamdrup 53 — Fredsted 10 — Nr. Snede 58

Imprægneringsanstalten „SILKEBORG“ A/S, Silkeborg, med sine forskellige Afdelinger er det eneste Firma i Jylland, der køber enhver

LITTERATUR.

Civilingeniør K. Erik Jensen: *Om Spildevandsrensning -- særlig med Henblik paa Danmark i de senere Aar. Ingeniørvidenskabelige Skrifter 1942 Nr. 2*
G. E. C. Gad, København 1942, 38 Sider. Ill. Kr. 3,00.

Den 24. Marts 1942 holdt Civilingeniør K. Erik Jensen i Akademiet for de tekniske Videnskaber et Foredrag med ovennævnte Emne, hvilket Foredrag nu foreligger trykt. Der gives her en let læselig og fortrinlig Oversigt over de her i Landet mest anvendte Typer paa Rensningsanlæg, som det stærkt kan anbefales at gøre sig bekendt med.

Efter at have omtalt den retslige Behandling af Spildevandsspørgsmaal redegøres der for Undersøgelingsmetoderne for Spildevand. Her i Landet lægger man særlig Vægt paa at bestemme det saakaldte 5 Dages biokemiske Iltforbrug, hvilket vil sige en Bestemmelse af den Iltmængde, som optages i Løbet af 5 Døgn ved 20° C., ligesom der finder en Omtale Sted af Metoder til Undersøgelse af Forholdene i det Vandløb eller lignende, der skal modtage Spildevandet. Ved en grafisk Fremstilling vises det, hvilken stærk Forurening, der f. Eks. sker i Liver Aa, der modtager Spildevandet fra Hjørring By, hvorved Iltindholdet i mg/l falder fra 8 til lidt over 1.

Der gøres derefter Rede for de forskellige Elementer i et Rensningsanlæg, nemlig 1. Sandfang (Udskillelse af faste, uorganiske Stoffer), 2. Bundfældningsanlæg (Udskillelse af faste, organiske Stoffer), 3. Biologisk Anlæg (Fjernelse af opløste, organiske Stoffer) og 4. Klaringsanlæg (Fjernelse af Bakterier).

Under 1. omtales de nu meget benyttede Emscherbrønde, hvorimod Septic-Tanken fraraades. Under 3. omtales Overrislingsanlæg, biologiske Filtre og Aktiveret Slam-Anlæg. Det oplyses, at Overrislingsmarker hidtil kun har fundet Anvendelse i ringe Udstrækning her i Landet. Da denne Rensningsform sikkert med Fordel kunde benyttes en Del Steder, skal det anføres, at der helst skal benyttes tilpas sandholdig Jord, som maa drænes. Man regner, at der pr. ha kan renses Spildevandet fra 500—1000 Mennesker, naar Arealet er bevokset med Græs. Ser man bort fra den landbrugsmæssige Udnyttelse af Spildevandet, kan Belastningen sættes op til 2000—5000 Mennesker pr. ha, medens man, hvis man vil udnytte Spildevandet bedst muligt, kun kan renses Spildevandet fra ca. 30 Mennesker pr. ha. I Tyskland har den fulde landbrugsmæssige Udnyttelse af Spildevandet i de allerseneste Aar været Genstand for overordentlig stor Interesse. Drejer det sig om smaa Vandmængder pr. ha, kan de sprøjtes ud over Markerne, idet Ledningerne, der udføres af Aluminium eller tyndvæggede Staalrør, er transportable. Ved den ringe Belastning med Spildevand er Dræning af Jorden unødvendig, endvidere er man ikke bundet til Anvendelse af sandet Jord.

I det sidste Afsnit omtales Rensning af Industrispildevand, det nævnes

bl. a., at et Mejeri af Mellemstørrelse giver en Forurening, der svarer til Afløbet fra 5—600 Mennesker, hvilken Forurening stiger meget stærkt, hvis der f. Eks. forsættigt afledes Valle til Kloakerne. Saadan Afledning forekommer til betydelig Skade og Ulemper for vore Vandløb og Rørledninger.

C. V. S. L.

Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed.

Fra Distriktskontorerne under Hedeselskabets Mose- og Engafdeling foreligger der en Opgørelse over Arbejdet i Septbr. Maaned 1943.

Det fremgaar heraf, at der i Maanedens Løb er fuldført 328 Arbejder omfattende 1309 ha til en samlet Overslagssum af 927 700 Kr. Heraf var 308 Drænings- og Kultiveringsarbejder omfattende 949 ha (Overslagssum 775 250 Kr.) og 20 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 360 ha (Overslagssum 152 450 Kr.).

Derudover er der i samme Maaned ved samtlige Distrikter færdigprojekteret og tilstillet Rekvirenterne 609 Arbejdsplaner omfattende 3122 ha til en Overslagssum af 2 515 487 Kr. Heraf var 571 Drænings- og Kultiveringsplaner omfattende 2072 ha (Overslagssum 1 850 722 Kr.) og 38 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 1050 ha (Overslagssum 664 765 Kr.).

C. V. Schledermann Larsen.

Usædvanligt Sitka-Læhegn.

For de mange, der Aar efter Aar har deltaget i De samvirkende Plantningsforeningers Aarsmøde, har det været interessant at lytte til de forskellige Meninger, der kom til Orde om Sitkagranen og dens Anvendelighed som Læhegnstræ. Fra nogle Landsdele var man meget ivrig i at anbefale Sitkagranerne, idet man ud fra erhvervede Erfaringer troede paa den som den, der var langt at foretrække som vindstærkt og solidt Hegnstræ med særlige hegnende Egenskaber som Følge af dens stikkende Naale.

I andre Egne var man af andre Meninger. Den var for modtagelig for Svampeangreb og der var stærk Tvivl om dens Evne til at holde ud tilstrækkeligt længe, man mente saaledes, at den havde udtjent, naar den var blevet en 40—50 Aar.

En af dem, der paa disse Møder gentagne Gange, næsten regel-

mæssigt hvert Aar, gjorde sig til Talsmand for Sitkagranen og anbefalede den varmt, var Gaardejer *Chr. Thygesen*, Skovbjerg ved Frørup.

At han har Erfaringer at støtte sig til, naar han anbefalede Sitkagranen, vil fremgaa af hosstaaende Billede af et Sitka-Læhegn om-

kring hans Marker. Som man ser er Granerne næsten af Mands-Tykkelse og tætte helt ned til Jorden — de har beholdt Kjolen paa, skønt de nu er over 50 Aar gamle. Der er da ogsaa i Tide tyndet ud i det ca. 800 Meter lange Læhegn, saa Træerne har haft alle Betingelser for at udvikle sig rigtigt. Hele Hegnet er næsten ensartet 15—20 Meter højt og yder et usædvanlig effektivt Læ langt ind over Markerne. Det er plantet i Retningen Nord—Syd, men staar paa lerblandet Muldjord med ikke langt til Leret. Hist og her i Læhegnet har der oprindeligt været indplantet enkelte Hvidgran, men de er nu allesammen i Løbet af den sidste halve Snes Aar gaet ud. De visne Hvidgraner har dog faaet Lov at blive staaende for at der ikke skulde blive altfor store Huller i Hegnet.

Naar Chr. Thygesen anbefaler Sitkagranerne som Læhegnstræer under Henvisning til det her afbildede og omtalte Hegn, er der saaledes god Grund til at lytte til Anbefalingen. Den kan vanskeligt være bedre underbygget.

has.

MINDRE MEDDELELSER.

Sdr. Herreds Plantage

paa Mors holdt sidst i August Generalforsamling. Formanden, Proprietær *N. Overgaard*, Damsgaard, oplyste, at Regnskabet udviste et Overskud paa 15 980 Kr. Det vedtoges at udbetale 5 % i Udbytte. Skovrider *C. F. Jensen*, Hurup, redegjorde for Plantagens Drift. Hugsten er den største i Plantagens Historie med 11,0 Kubikmeter pr. ha mod 9,9 i 1941. Til Nykulturer er anvendt godt 13 000 Kr., saaledes at man nu er oppe paa 136 ha med 2. Kultur. Skovrideren udtalte derefter bl. a.:

Skattebyrden er særlig håard ved Sdr. Herreds Plantage, fordi der foruden de sædvanlige Skatter til Stat, Amt og Kommune, yderligere maa betales Aktieselskabsskat, hvilken for 1942 udgjorde 1969 Kr. eller omtrent 40 % af samtlige Skatter. Det vilde være meget ønskeligt, om Aktieselskabsskatten kunde bortfalde for Plantningsaktieselskaber. De store Indkomster, vi nu har, skyldes ene og alene, at Skovens Vedkapital paa Grund af Pligthugsten tvangs-mæssigt ombyttes til Penge.

Formanden og *Anders Houmøller* genvalgtes, medens *Laust Søndergaard*, Redsted, nyvalgtes.

*

Vanskeligt Aar for Vestjyllands Mergelforsyning.

Den 27. August holdt »Vestjyllands Mergelforsyning« Generalforsamling i Esbjerg. Formanden, Gaardejer *Bloch-Nielsen*, Billum, oplyste, at det paa Grund af Transportvanskelighederne havde været et meget vanskeligt Aar. Fra *Klaabygaard* var kun udkørt ca. 1400 Vognladninger eller ca. Halvdelen af de Bestillinger, der var indkommet. Regnen i Efteraaret 1942 havde ogsaa voldt store Vanskeligheder. Der er indkøbt en ny Gravemaskine, som dog først kom i Brug sidst paa Aaret.

Kassereren, Gaardejer *Trier Høj*, Vostrup, forelagde Regnskabet, der balancerede med 167 088 Kr. Der er solgt Mergel for 30 000 Kr., men Udlejen af Maskiner til *Brunkulsejet* i Ørnhøj har givet en Indtægt paa 136 000 Kr. Overskudet er 16 556 Kr. Status balancerer med 152 000 Kr.

Det nye Kalkværk i Hillerslev, hvorpaa der er udbetalt 42 989 Kr., er først nu ved at være klar til Brug, idet det har knebet med at faa Maskin-anlægget helt i Orden. Hvis ikke Transportforholdene lægger nye Hindringer i Vejen, skulde der være Udsigt til at Kalkleverancerne snart kommer i Gang.

Efter Generalforsamlingen holdtes Repræsentantmøde, hvor Bestyrelses-medlemmerne *Clemen Qvist*, *Trier Høj*, *J. M. Lauridsen* og *N. Bloch-Nielsen* genvalgtes.

Nye Plantagearealer.

Nr. 3068 A. *Abildgaard Plantage*, ca. 13,1 ha, Randbøl Sogn, Vejle Amt. Plantagen ejes af Gaardejer Poul Schytt, Bindeballe St.

Arbejdet ledes af Skovrider Bech.

Nr. 3069 A. *Dansø Plantage*, ca. 41,0 ha, Haderup Sogn, Ringkøbing Amt. Plantagen ejes af Fabrikant Michael Jensen, Tjørring pr. Gjødstrup. Arealet bestaar dels af gl. Agermark og dels af Hede. Tilplantningen er begyndt.

Arbejdet ledes af Skovrider Piper.

Nr. 3070 A. *Solvig Plantage*, ca. 94,1 ha, Hostrup Sogn, Tønder Amt. Plantagen ejes af Amtmand, Lensgreve Schack, Schackenborg, Møgeltønder. Arealet bestaar af Agermark. Plantningen er begyndt.

Arbejdet ledes af Skovrider Fromsejer.

Nr. 3071 A. *Møgelose Plantage*, ca. 15,4 ha, Feldballe Sogn, Randers Amt. Plantagen ejes af Boelsmand Karl Poulsen, Møgelose pr. Feldballe. Arealet bestaar af Agermark.

Arbejdet ledes af Skovrider Thyssen.

Nr. 2398 A. (*Tillæg til*) *Skive Kommuneplantage*, ca. 66,7 ha, Skive Landsogn og Fly Sogn, Viborg Amt. Plantagen ejes af Skive Kommune.

Arbejdet ledes af Skovrider Steenstrup.

Nr. 1713 A. *Nortvig Plantage*, ca. 13,8 ha, Nr. Snede Sogn, Skanderborg Amt. Plantagen ejes af Proprietær B. Malta Nielsen, Lønborg pr. Nr. Snede, og Fabrikant K. Malta Nielsen, Kolding. 10,4 ha tilplantet. Resten Agermark. Tilplantningen er paabegyndt.

Arbejdet ledes af Skovrider Piper.

Nr. 3072 A. *Stoffersminde Plantage*, ca. 12,6 ha, Randbøl Sogn, Vejle Amt. Plantagen ejes af Gaardejer Villiam Petersen, Hofmansfelt pr. Randbøl. Tilplantningen er paabegyndt.

Arbejdet ledes af Skovrider Bech.

Nr. 3073 A. *Slyngborg Plantage*, ca. 11,4 ha, Verring Sogn, Randers Amt. Plantagen ejes af Kroejer Anders Rasmussen, Slyngborg pr. Uggelhuse. Arealet bestaar af Agermark og Hede med Smaaplantning.

Arbejdet ledes af Skovrider Thyssen.

Nr. 3074 A. *Strandkjer Plantage*, ca. 45,9 ha, Agri Sogn, Randers Amt. Plantagen ejes af Fru Godsejer Carl, Møllerup.

Arealet består af Agermark og Hede med Smaaplantning.

Arbejdet ledes af Skovrider Thyssen.

- Nr. 3075 A. *Feldballe Plantage*, ca. 23,9 ha, Feldballe Sogn, Randers Amt. Plantagen ejes af Skovejer Johannes Friis, Lange-søgaard pr. Feldballe. Arealet består af Agermark og Hede.

Arbejdet ledes af Skovrider Thyssen.

- Nr. 3076 A. *Bredvad Mølle*, ca. 23,3 ha, Underup Sogn, Aarhus Amt. Plantagen ejes af Hedeselskabet. Arealet består af Agermark.

Arbejdet ledes af Skovrider Piper.

- Nr. 3077 A. *Landbolsmarken Plantage*, ca. 10,0 ha, Gram Sogn, Haderslev Amt. Plantagen ejes af Plantningsselskabet »Landbolsmarken«. Arealet består af Agermark.

Arbejdet ledes af Skovrider Heineth.

- Nr. 3078 A. *Danalund Plantage*, ca. 17,7 ha, Filskov Sogn, Vejle Amt. Plantagen ejes af Dyrlæge Michaelsen, Gadbjerg.

Arbejdet ledes af Skovrider Aaskov.

- Nr. 3079 A. *Grove Præstegaards Søndre Plantage*, ca. 11,9 ha, Grove Sogn, Ringkøbing Amt. Plantagen ejes af Grove Præstekald. Arealet består af gl. Agermark og Hede.

Arbejdet ledes af Skovrider Piper.

- Nr. 3080 A. *Løvenholm Plantage*, 164,5 ha, Marie Magdalene Sogn, Randers Amt. Plantagen ejes af Godsejer Valdemar Uttental, Løvenholm. Arealet består af Agermark og Hede.

Arbejdet ledes af Skovrider Thyssen.

- Nr. 3081 A. *Hadsund Kommune Plantage*, ca. 17,2 ha, Hadsund Sogn, Aalborg Amt. Plantagen ejes af Hadsund Kommune. Arealet består af Hede. Tilplantningen er begyndt.

Arbejdet ledes af Skovrider Christensen.

- Nr. 3082 A. *Mærsk Plantage*, ca. 15,5 ha, Burkal Sogn, Tønder Amt. Plantagen ejes af Det Møllerske Fond, København. Arealet består af Agermark. Plantningen er begyndt.

Arbejdet ledes af Skovrider Fromsejer.

- Nr. 3083 A. »*La Cours Plantage*«, ca. 15,2 ha, Randbøl Sogn, Vejle Amt. Plantagen ejes af Marius Peder la Cour Madsen, Hegnsvig.

Arbejdet ledes af Skovrider Bech.

- Nr. 3084 A. *Gødsbølgaard Plantage*, ca. 12,0 ha, Lindeballe Sogn, Vejle Amt. Plantagen ejes af Holger Jensen, Gødsbølgaard pr. Vandel.

Arbejdet ledes af Skovrider Bech.

Nr. 3085 A. *Trust nordre Plantage*, 17,3 ha, Tvilum Sogn, Skanderborg Amt. Plantagen ejes af Søren Bech Thøgersen, Trust, Faarvang. Arealet bestaar dels af Hede og gl. Agermark, dels tidligere beplantet Areal.

Arbejdet ledes af Skovrider Piper.

Nr. 3086 A. *Nyskov Plantage*, ca. 6,8 ha, Thorsager Sogn, Randers Amt. Plantagen ejes af Gaardejer P. Pedersen, Nyskov, Nyskov pr. Thorsager. Arealet bestaar af Agermark og Hede.

Arbejdet ledes af Skovrider Thyssen.

Nr. 3087 A. *Hviding Plantage*, ca. 38,3 ha, Hviding Sogn, Tønder Amt. Plantagen ejes af Tønder Amt. Arealet bestaar af Hede.

Arbejdet ledes af Skovrider Fromsejer.

Nr. 3088 A. *Frugaard Plantage*, ca. 5,8 ha, Lindeballe Sogn, Vejle Amt. Plantagen ejes af Gaardejer Lars Peter Petersen, Frugaard, Billund.

Arbejdet ledes af Skovrider Bech.

Nr. 3089 A. *Hammerums Plantage*, ca. 10,8 ha, Jørlunde Sogn, Frederiksborg Amt. Plantagen ejes af Proprietær G. Hammerum, Egedal, Jørlunde, Slangstrup. Arealet bestaar af gl. Agermark.

Arbejdet ledes af Forstassistent Buus Hansen.

Nr. 3090 A. *Anthons Jespersens Plantage*, ca. 14,1 ha, Vejrum Sogn, Viborg Amt. Plantagen ejes af Møllejejer Anthon Jespersen, Vejrum. Arealet bestaar af Lyngbakker. Tilplantningen er tilendebragt.

Arbejdet ledes af Skovrider Steenstrup.

Nr. 3091 A. *Fjordsholm Plantage*, ca. 13,6 ha, Glæsborg Sogn, Randers Amt. Plantagen ejes af Arbejdsmand Peter Severinsen, Glæsborg. Arealet bestaar af Hede.

Arbejdet ledes af Skovrider Thyssen.

Nr. 3092 A. *Brandts Plantage*, ca. 58,4 ha, Sunds Sogn, Ringkøbing Amt. Plantagen ejes af Fru Oluffa Brandt, Odense. Arealet bestaar dels af Hede, dels af Agermark.

Arbejdet ledes af Skovrider Piper.

Nr. 3093 A. *Kras Mølleskovens Plantage*, ca. 7,9 ha, Hoptrup Sogn, Haderslev Amt. Plantagen ejes af Købmand Laurits Hansen, Ørbæk. Arealet bestaar af gl. Agermark. Tilplantningen er fuldført.

Arbejdet ledes af Skovrider Fromsejer.

Nr. 3094 A. *Lille Taalundgaard Plantage*, 36,7 ha, Ejstrup Sogn,

- Skanderborg Amt. Plantagen ejes af Gaardejer Henry Hansen, Lille Thorlundgaard, Thorlund St.
Arbejdet ledes af Skovrider Piper.
- Nr. 3095 A. *Klosterskoven Plantage*, ca. 28,6 ha, Svenstrup Sogn, Randers Amt. Plantagen ejes af Mariager Kommune. Arealet bestaar af Hede. Tilplantningen er paabegyndt.
Arbejdet ledes af Skovrider Christensen.
- Nr. 3096 A. *Svalebakkens Plantage*, ca. 18,9 ha, Dal By, Aalborg Amt. Plantagen ejes af Landmand Kresten Lundsgaard, Ferslev pr. Svendstrup. Arealet bestaar af Hede.
Arbejdet ledes af Skovrider Christensen.
- Nr. 3097 A. *Werners Plantage*, ca. 9,6 ha, Vesterbølle Sogn, Viborg Amt. Plantagen ejes af Gaardejer Verner Poulsen, Nyrup pr. Østrup. Arealet bestaar af Hede. Plantningen er paabegyndt.
Arbejdet ledes af Forstassistent Bavngaard.
- Nr. 3098 A. »*Gorsted*» *Plantage*, ca. 22,0 ha, Vilsted Sogn, Aalborg Amt. Plantagen ejes af Vilsted-Vindblæs Kommune. Arealet bestaar af Hede, Mose og Agermark. Tilplantningen er paabegyndt.
Arbejdet ledes af Forstassistent Baungaard.
- Nr. 1992 A. *Tillæg til Haubjerre Plantage*, 16,5 ha, Aale Sogn, Skanderborg Amt. Plantagen ejes af Gaardejer Niels Ballum Hansen, Haubjerre pr. Aale. Arealet bestaar af Hede og gl. Agermark.
Arbejdet ledes af Skovrider Piper.
- Nr. 2607 A. *Tillæg til Tværsted-Uggerby Kommune Plantage*, ca. 17,4 ha, Tværsted Sogn, Hjørring Amt. Plantagen ejes af Tværsted-Uggerby Kommune.
Arbejdet ledes af Skovrider Larsen.
- Nr. 2734 A. *Skærbæk-Kalby Plantage*, ca. 2,5 ha, Skærbæk Sogn, Tønder Amt. Plantagen ejes af A/S Plantningselskabet »Sønderjylland«. Arealet bestaar af Agermark.
Arbejdet ledes af Skovrider Fromsejer.
- Nr. 2644 A. *Tillæg til Møllehøj Plantage*, ca. 4,0 ha, Asferg Sogn, Randers Amt. Plantagen ejes af Fabrikant P. Buchtrup, Tranekjær, Randers. Arealet bestaar af Hede. Tilplantningen er paabegyndt.
Arbejdet ledes af Skovrider Christensen.
- Nr. 2561 A. *Tillæg til Fæsted Plantage*, ca. 17,2 ha, Sdr. Hygum Sogn, Hadeslev Amt. Plantagen ejes af Fæsted Planteselskab, Barslund pr. Sdr. Hygum. Arealet bestaar af Agermark.
Arbejdet ledes af Skovrider Heineth.

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner Forsikring for Genplantningsværdien for Naaetræsplantager overalt i Danmark Indskud een Gang for alle 50 Øre pr. ha, dog ikke under 1 Kr. Aarlig Præmie pr. ha 15 Øre, dog ikke under 50 Øre. Vedtægter og Indmeldelsesblanketter faas ved Henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG.

Brunkul
Mergel
Kalk

H. Theut

Viborg
Tlf. 1560-1559

„KUSTOS“ KREATURFORSIKRINGSFORENING
STIFTET AF DANSKE LANDMÆND 1881
FORSIKRER HESTE, KVÆG, FAAR OG SVIN
KONTOR: HAVNEGADE 4, AARHUS TELEFON NR. 1800

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15

Telefon: 1500
(5 Linier)

Kontor i Karup

VIBORG ANDELS-SVINESLAGTERI

Vore Udsalg bringes i Erindring

Telefoner 137 og 779

Den sjællandske Bondestands Sparekasse
Vestervoldgade 107 København V

82 Kontorsteder paa Sjælland

ALLE SPAREKASSEFORRETNINGER UDFØRES

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telf. 1400 (3 Linier)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

A. Philipsen & Co., Viborg.

Maskinanlæg - Automobiler.

Telefon 173—174.

Elektriske Anlæg - Vandværksanlæg.

REMINGTON

Bedste og mest benyttede
Skrivemaskine.
Eneforhandler for Danmark:

L. KRISTENSEN

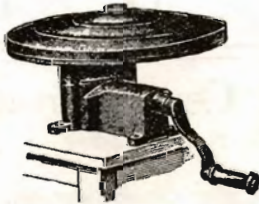
75, Raadhuspladsen,
København V.

H. Struers kemiske Laboratorium

København K.
Skindergade 38
Telf. C. 1402

Originale Gerbers
Apparater
Comber-Apparat til
Kalktrang-Under-
søgelse

Analytisk kemisk
Laboratorium

Jyllandsafdeling
Studsøgade 44
Aarhus - Telf. 4748

Natriumfosfat til
Kreaturfoder
Natriumklorat
til Fjernelse af
Ukrudt

Aut. af Land-
brugsministeriet

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33.
Telf. Viborg 802—803.

JYDSK ØL I JYLLAND

FORLANG
"ODIN"
ØL
FINESTE KVALITETER

AALBORG TAFTEL AKVAVIT.

Sydvestjyske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

Ølgod

Telefon 58

Vore anerkendte

- RØDE DRÆNRØR -

føres altid paa Lager fra 2" til 8".

Tilbud til Tjeneste.

**A/S Gammelgaard Teglværk,
Skive.**

Telefon 187.

Drænrør.

Røde Drænrør fra 2"—8" altid paa Lager. Forlang Tilbud.

1/3 Aalborg Teglværker.

Vesterbro 58. Telf. 24 & 305.

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

leverer

PRIMA, RØDE DRAINRØR

i Størrelse fra 2 til 15 Tommer.

Indhent Tilbud.

Tlf. Højslev 3.

**Hornbæk
Cementvare-**

og

Mørtelfabrik

Marius Ødum

Telefon 400 Randers

Kun Δ -mærkede

Varer føres

Største Lager

Bedste Kvalitet

Forlang Tilbud

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen

Telf. 111, Bjerringbro

Alle Δ -mærkede Rør

Imprægnerede

og uimprægnerede

Stort Lager

Altid leveringsdygtig

Røde Drænrør

indtil 16" Diameter.

A/S Højslev Teglværk

pr. Ulstrup.

Telefon 67 Ulstrup.

J. C. HALVORSEN

*Kroghsgades Cementstøberi
AARHUS*

Kontor: Dannebrogsgade 20

Telf. 5019—5020

Imprægnerede Cementrør, anerk. af
Autoriteterne som fuldstændig
Erstatning for glass. Lerrør.
Monterrør. Maskinstampede

Rør. Brøndringe.

Dagens billigste Pris.

— Forlang Tilbud. —

RØDE DRÆNRØR

TAGSTEN

MURSTEN

Kählers Teglværk

Korsør

Nivaagaards Teglværk.

Telf. Nivaa Nr. 9. Nivaa St.

Drænrør i alle Dimensioner
fra 2" til 15". — **Lerrør** med
og uden Muffe fra 6" til 15"

— Forlang Tilbud. —

Petersværk Cementvareindustri

Telefon 1055 — Nørresundby

Δ Betonrør efter dansk Ingeniørforenings Normer

Vibrerede Monterrør — — Imprægnerede Rør

TJÆREBORG

CEMENTSTØBERI

F. CHR. JENSEN

— Telefon 21 —

Imprægnerede Cementrør efter In-
geniørforeningens Normer. —
Monterrør i forskellige Di-
mensioner fra 50—125 cm.
Forlang Tilbud.

Røde - 1 1/2" — 12" - Drænrør.

Forlang Tilbud.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker.

Vesterbrogade 12 — København V. — Central 282.

Midtjyske Teglværkers Salgskontor

Skive 1030

S. m. b. A.

Telefon Viborg 1330

Alle Størrelser i Drænrør leveres

RESENBRO CEMENTSTØBERI

v/ M. J. MATHIASEN
Telefon 34

Prima Betonrør efter dansk
Ingeniørforenings Normer Mrk.
△ i alle gangbare Dimen-
sioner fra 4" til 24" saavel
med som uden Muffe.

Monierrør, Brønde og Kegler.
— FORLANG TILBUD. —

Aktieselskabet

De danske Sukkerfabrikker

København

Teglværkernes
Salgskontor

ESBJERG
Telf. 265—546

DRÆNRØR

2" — 15"

MURSTEN TAGSTEN

Aktieselskabet

AARHUUS PRIVATBANK

— stiftet 1871 —

Aarhus:
Hovedkontor.

København.
Nygade 1.

Aktiekapitalen & Reserver ca. 17 Mill. Kr.
hæfter til Sikkerhed for alle Indskud.

Bind dit

DET DANSKE
-Standard-Høstbindegarn
FRA
A/S ESBJERG TØVVERKSFABRIK

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring.
Telf. 14.850. - Gensidigt Selskab. - Reventlowg. 14, Kbhvn. V.

Ansvarsforsikring

Automobillforsikring

Henvendelse til Kredens Tillidsmand eller til Kontoret.

Røde Drænrør

2" — 12"

Fredenshøj Teglværk

Aabenraa
Telefon 2127

A/S L. Hammerich & Co.
Specialforretning i Bygnings-
artikler. Grundlagt 1864.
Telefon Nr. 7050 (3 Linier).
Aarhus.

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard
Telefon 921

Normrør
med Garantimærket △
Imprægnering
— Brøndrør —

SKIVE

DISKONTOBANK

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

Alt i prima røde Drænrør.

Silkeborg, Herning og omliggende
Teglværkers Salgskontor

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

repræsenterende følgende Værker:

A/S Lysbro Teglværk.
De Forenede Teglværker,
Lysbro.

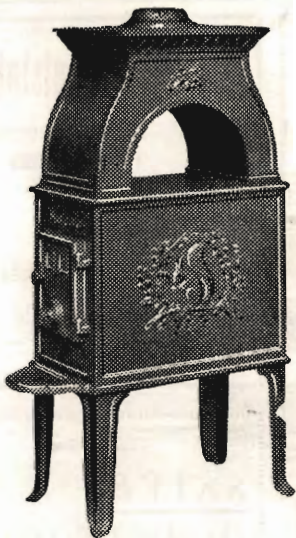
Bøgild Teglværk, Lysbro.
Vinderslevgaard Teglværk.
Paarup Teglværk.

Bjødstrup Teglværk.
Gjern Teglværk.
Visgaard Teglværk.
Højriis Teglværk, Ikast.
De Forenede Midtjydske
Teglværker, Herning.

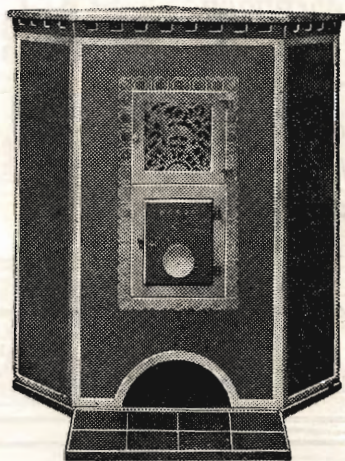
Landbrugslotteriet.

Største Gevinst Værdi 80,000
Kr. Præmie 10,000 Kr. Ialt
i en Serie 38,000 Gevinster
+ en Præmie. — Tils.
Kr. 1 Million 823,460. —
Trækkes samtidig med
Klasselotteriet.
Lodsedler faas hos alle
Kollektørerne samt i
Hoved-Kollektionen, Frede-
riksberggade 2, København K.

Morsø Støbeogods

BRÆNDEOVNE

BRÆNDEKAMINER

AKTIESELSKABET

N.A. Christensen & Co.

KGL. HOFLEVERANDØR

NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, Civilingeniør J. Parbo (Formand),
Afdelingsleder, Skovrider B. Steenstrup og Botaniker N. C. Nielsen.

Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.